

Avaleht>Perekonnaasjad ja pärimine>Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus

Ungari

1 Mida tähendab õiguslik termin „vanemlik vastutus” igapäevaelus? Millised on vanemliku vastutuse kandja õigused ja kohustused?

Praktikas hõlmab vanemlik vastutus (vanema hooldusõigus) alaealise lapsele nime panemist, lapse eest hoolitsemist ja lapse kasvatamist, tema viibimiskoha määramist, vara valitsemist, seadusliku esindamise õigust ja kohustust ning eestkostja määramise või kellegi eestkoste välistamise õigust.

2 Kellel lasub üldjuhul vanemlik vastutus lapse eest?

Kui vanemad ei ole sõlminud kokkulepet või eestkosteasutus või kohus ei ole määranud teisiti, on vanematel ühine hooldusõigus olenemata sellest, kas nad elavad koos või ei ela enam koos.

3 Kui vanemad ei ole suutelised või ei soovi lapse eest vanemlikku vastutust kanda, kas nende asemele võib määrata mõne teise isiku?

Ungaris on eestkoste õiguslik korraldus, mis tagab alaealiste eest hoolitsemise, nende esindamise ja nende vara valitsemise eestkosteasutuse määratava eestkostja kaudu, juhul kui lapsel ei ole vanemat, kes saaks vanema hooldusõigust teostada. Eestkostja määramise vajadusest võib eestkosteasutusele teatada igaüks. Alaealise lähisugulane või isik, kelle hoole all laps elab, nagu ka kohus või muu ametiasutus, on kohustatud eestkosteasutust eestkostja määramise vajadusest teavitama.

4 Kuidas lahendatakse vanemliku vastutuse küsimus, kui vanemad lasevad abielu lahutada või elavad lahus?

Kui vanemad ei ole sõlminud kokkulepet või eestkosteasutus või kohus ei ole määranud teisiti, on vanematel ühine hooldusõigus isegi juhul, kui nad ei ela enam koos. Lahus elavad vanemad võivad leppida kokku hooldusõigusega seotud õiguste ja kohustuste jaotuses, kuid nad peavad tagama lapsele tasakaalustatud eluviisi (lapse elukoha roteerimine ei ole näiteks võimalik, kui vanemad elavad teineteisest liiga kaugel ja see oleks lapsele liiga koormav). Vanemate kokkuleppe kinnitab kohus. Kui vanemad ei suuda vanema hooldusõigusega seotud õiguste ja kohustuste küsimuses kokkuleppele jõuda, otsustab kohus, kummale vanemale hooldusõigus jääb. Otsuse tegemisel hindab kohus, kus on lapse kehaline, vaimne ja moraalne areng paremini tagatud.

5 Kui vanemad sõlmivad vanemliku vastutuse küsimuses kokkuleppe, siis milliseid vorminõudeid peavad nad järgima, et kokkulepe oleks õiguslikult siduv?

Kui abielu lahutatakse kohtule esitatud abikaasade ühise kirjaliku soovi- ja tahteavalduse alusel, sisaldab asjaomane avaldus vanemate kokkulepet hooldusõiguse kohta. Kohus kinnitab kokkuleppe lahutusmenetluses tehtava lõpliku otsusega, sest abielu ei saa sellise kokkuleppeta vastastikusel nõusolekul lahutada.

Vajaduse korral peab kohus abielu lahutamisel tegema vanema hooldusõiguse kohta otsuse isegi siis, kui seda ei ole taotletud. Kui esimese astme kohtu otsust edasi ei kaevata, muutub see lõplikuks alles pärast 15 päeva möödumist edasikaebamise tähtaja lõpust.

6 Kuidas on võimalik vanemliku vastutuse küsimust kohtuväliselt lahendada, kui vanemad ei jõua kokkuleppele?

Abikaasad võivad enne lahutusmenetluse algatamist või selle ajal kasutada vabatahtlikult või kohtu algatusel **lepitust**, et lahendada oma suhte või abielulahutusega seotud vaidlused, nagu vanema hooldusõigus, vastastikusel nõusolekul. Nad võivad lepituse tulemusel saavutatud kokkuleppe lisada kohtuliku kokkuleppe menetlusse. Vanemliku vastutuse nõuetekohase teostamise ja vanematevahelise vajaliku koostöö tagamiseks võivad kohus ja/või eestkosteasutus oma menetluse käigus (taotluse korral või nende pädevusse antud asjades omal algatusel) kohustada vanemaid osalema lepituses, et määrata kindlaks sobiv koostöö tegemise kord hooldusõigusega vanema ja nende lapsest eraldi elava vanema vahel ning tagada eraldi elava vanema õigused.

7 Kui vanemad pöörduvad kohtusse, milliseid last käsitlevaid otsuseid saab kohus teha?

Vaidluse korral otsustab kohus, kummale vanemale vanema hooldusõigus jääb, kuulates ära mõlemad vanemad ja põhjendatud juhtudel lapse. Kohus võib otsustada määrata ühele vanemale ainuhooldusõiguse või ühele vanemale teatavad vanema hooldusõigusega seotud õigused ja kohustused ning teisele vanemale muud sellised õigused ja kohustused. Kohus võib anda oma lapsest eraldi elavale vanemale õiguse täita teatavaid lapse eest hoolitsemise ja lapse kasvatamisega seotud ülesandeid või erandkorras täielikult või osaliselt valitseda lapse vara ja olla seaduslik esindaja lapse varaga seotud küsimustes. Kui see on lapse huvides, võib kohus piirata õigust otsustada lapse tulevikku mõjutava olulise küsimuse üle või selle õiguse ära võtta. Kohus ei saa siiski määrata ühist hooldusõigust, sest selle saab kehtestada ainult vanemate kokkuleppega, mille kohus võib kinnitada.

8 Kui kohus otsustab, et lapse eestkostjaks jääb üks vanem, kas see tähendab, et see vanem võib kõiki lapsega seotud asju otsustada ilma neid enne teise vanemaga arutamata?

Ei. Kui kohus määrab hooldusõiguse ühele vanemale, võib oma lapsest eraldi elav vanem jätkata vanemliku vastutusega seotud õiguste teostamist lapse tulevikku mõjutavates olulistest küsimustes. Sellisteks olulisteks küsimusteks peetakse alaealise lapsele nime panemist ja selle muutmist, lapse viibimiskoha määramist, kui see erineb vanema elukohast, **lapse viibimiskoha määramist pikaajaliseks välismaal viibimiseks või elamiseks**, lapse kodakondsuse valimist ning lapse kooli ja elukutse valimist.

9 Kui kohus määrab lapse vanemate ühise eestkoste alla, mida see igapäevaelus tähendab?

Kohus ei saa ühist hooldusõigust määrata, vaid ainult vastava vanemate kokkuleppe abieluõiguslikes menetlustes lapse huvisid arvesse võttes kinnitada. Selle kinnitamise tingimus on, et lahus elavad vanemad peavad ühist hooldusõigust teostades tagama oma lapsele tasakaalustatud eluviisi. Kui kohus ei pea seda võimalikuks, võib ta kokkuleppe kinnitamisest keelduda. Viivitamatut tegutsemist nõudvas olukorras võib üks vanem siiski iseseisvalt otsuseid teha ja peab teist vanemat viivitamata teavitama (nt kiireloomulise meditsiinilise sekkumise korral).

10 Millisesse kohtusse või ametiasutusse peab esitama avalduse seoses vanemliku vastutusega? Milliseid vorminõudeid peab järgima ning millised dokumendid avaldusele lisama?

Vanema hooldusõiguse küsimuses võib pöörduda kas eestkosteasutuse või kohtu poole, olenevalt sellest, kas vanemate vaidlus puudutab ühise hooldusõiguse teostamist või peab hooldusõiguse määramat kohus.

Avaldus tuleb esitada kostja elukoha (või selle puudumisel kostja viibimiskoha) või abikaasade viimase ühise elukoha järgsele kohtule.

Avaldus tuleb pädevale kohtule esitada kirjalikult. Vt ka teabelehte „Kuidas toimida?” seoses menetluse algatamise ja avalduse sisuga. Lisaks üldiselt nõutavale teabele tuleb vanemliku vastutusega seotud asjades esitada abielu sõlmimise ning abielust sündinud ja elavate laste andmed ning lisada laste sünnitunnistused.

11 Milline on menetluse kord sellistes asjades? Kas on võimalik kohaldada kiirmenetlust?

Vanema hooldusõiguse vaidluse lahendamiseks ja lapse kolmanda isiku hooldada andmiseks algatatud kohtumenetlus

Kui lahus elavad vanemad ei ole kokkuleppele jõudnud, otsustab kohus taotluse korral või omal algatusel, kummale vanemale hooldusõigus jääb. Kohus võtab otsust tehes arvesse lapse huvisid ja hindab, kus on lapse füüsiline, vaimne ja moraalne areng paremini tagatud.

Vanemliku vastutuse või vanema hooldusõiguse teostaja määramist või isiku hooldusõiguse muutmist, lapse kolmanda isiku hooldada andmist või selle muutmist puudutava kohtumenetluse võib algatada vanem või eestkostetasutus. Kohtumenetluse peab algatama üks vanem teise vastu või eestkostetasutus mõlema vanema vastu. Lapse kolmanda isiku hooldada andmise muutmise menetlus tuleb algatada selle isiku vastu, kelle hooldada laps anti.

Kohus peab menetluse käigus ära kuulama mõlemad vanemad ja põhjendatud juhtudel – või kui laps seda ise taotleb – ka lapse. Kui laps on vähemalt 14-aastane, võib kohus vanema hooldusõiguse ja lapse hooldada andmise otsustada ainult lapse nõusolekul, kui lapse valik ei ohusta tema arengut.

Kohus võib vanemaid kohustada kasutama lepitust, et tagada vanemliku vastutuse nõuetekohane teostamine ja selle tagamiseks vajalik koostöö vanemate vahel.

Eestkostetasutuse menetlus ühise hooldusõigusega seotud vaidluses

Kui vanemad ei suuda ühise hooldusõigusega seotud küsimustes kokkuleppele jõuda (olenemata sellest, kas nad elavad koos või lahus), võib kumbki vanem taotleda, et otsuse teeks eestkostetasutus, välja arvatud südametunnistusevabaduse või usuvabaduse küsimustes.

Kui lahus elavad vanemad, kellel on ühine hooldusõigus, lepivad kokku asjakohaste õiguste ja kohustuste omavahelises jaotuses või et vanema hooldusõigust teostab tulevikus üks neist, protokollib eestkostetasutus nende taotluse korral selle kokkuleppe. Protokollida tuleb ka kokkulepe selle kohta, kumb vanem last kasvatab ja asjaolu, et lapse tulevikku mõjutavates olulistest küsimustes teostavad nad ühist hooldusõigust, kui kohus ei ole määranud teisiti.

Vanemaid tuleb teavitada, et nad võivad oma kokkulepet muuta ja et kokkuleppel ei ole sama jõudu nagu abieluõiguslikus menetluses või vanema hooldusõiguse vaidluse lahendamiseks algatatud kohtumenetluses tehtud otsusel.

Abieluõiguslikes menetlustes teeb kohus oma äranägemise järgi esialgse otsuse alaealise lapse elu- ja viibimiskoha kohta vanema või kolmanda isiku juures, vanema hooldusõiguste laiendamise või piiramise või kummagi vanema ja lapse suhtlemise kohta.

12 Kas menetluskulude katteks on võimalik saada menetlusbabi?

Vt ka teabelehte „Kuidas toimida?“, mis käsitleb seda küsimust.

Vanema hooldusõiguse äravõtmise või ennistamise ning lapse hooldada andmise ja üleandmise või suhtlusõigusega seotud menetlustes antakse pooltele olenemata nende sissetulekust ja varalisest seisundist *maksete edasilükkamise õigus*. Maksete edasilükkamise õigus tähendab, et menetlusega kaasnevad tasud ja kulud tasub alguses poolte asemel riik, kuid kohtuvaidluse kaotanud pool peab tasutud kulud riigile menetluse lõpus tagasi maksuma.

13 Kas vanemliku vastutuse kohta tehtud otsuse saab edasi kaevata?

Jah, vanema hooldusõigusega seotud menetlustes tehtud otsused saab üldnormide kohaselt edasi kaevata. Edasikaebuse võib esitada vanem või laps. Edasikaebamise tähtaeg on 15 päeva pärast otsuse teatavakstegemise kuupäeva.

14 Teatavatel juhtudel võib osutada vajalikuks taotleda kohtult või mõnelt muult ametiasutuselt vanemlikku vastutust käsitleva otsuse täitmist. Milline on menetluse kord sellisel juhul?

Vanemliku vastutusega seotud otsuse täitmisele pööramiseks väljastab *esimese astme kohus* või – sellise välisriigis tehtud otsuse (kohtuliku kokkuleppe) korral, mis on nõukogu määruse (EÜ) nr 2201/2003 (mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000) artikli 42 kohaselt tõendatud – *lapse või selle isiku, kelle suhtes täitmisohtus on tehtud, hariliku viibimiskoha järgse regionaalse kohtu asukohas tegutsev piirkondlik kohus* või Budapestis asuv Buda linnaosa esimese astme kohus (*Budai Központi Kerületi Bíróság*) täitekorralduse.

Kui täitmisele pööratakse kohtu otsust (kohtu kinnitatud kokkulepet) lapse üleandmise ja hooldada andmise kohta, kutsub kohus isikut, kelle suhtes otsus on tehtud, oma kohustust vabatahtlikult täitma, määrates asjakohase tähtaja, ning kui isik seda ei tee, määrab kohus lapse üleandmise politsei abil.

Laps tuleb üle anda täitmist taotlevale isikule või selle isiku äraolekul tema esindajale, kelle eestkostetasutus on heaks kiitnud, või eestkostetasutusele. Kui laps antakse üle, peab last üle andma kohustatud isik teavitama last ülevõtvat isikut lapse tervislikust seisundist ja muudest asjaoludest, mille mitteteadmine võib ohustada lapse elu või füüsilist puutumatust.

15 Mida tuleb teha, et muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitlevat otsust selles liikmesriigis tunnistataks ja täidetak?

Ungari kohtud tunnistavad liikmesriigis vanemliku vastutuse küsimuses tehtud otsust erimenetlusega. Kohtuotsuse sisu ei või mitte mingil juhul kontrollida. Huvitatud isik võib sellegipoolest taotleda pädevalt kohtult otsuse tunnustamise või mittetunnustamise otsust.

Täitmisele pööramine

Liikmesriigis tehtud vanemliku vastutuse teostamist käsitlev otsus, mis on asjaomases liikmesriigis täitmisele pööratav ja mis on kätte toimetatud, pööratakse Ungaris täitmisele juhul, kui see on huvitatud isiku taotlusel Ungaris täidetavaks tunnistatud.

Otsuse tegemise liikmesriigi kohus või pädev asutus väljastab huvitatud isiku taotluse korral nõukogu määruse (EÜ) nr 2201/2003 artikli 42 kohase tõendi. Lapse või täitmiskohustusega isiku hariliku viibimiskoha järgse regionaalse kohtu asukohas tegutsev piirkondlik kohus või Budapestis asuv Buda linnaosa esimese astme kohus väljastab sellise tõendiga välisriigi otsuse (kohtuliku kokkuleppe) põhjal täitekorralduse.

Välisriigi kohtu otsus on täitmisele pööratav, kui see vastab olenevalt oma laadist järgmistele tingimustele: see on tsiviilkohtumenetluses tehtud kohtuotsus, millega tuvastati rikkumine; see on kriminaalmenetluses tehtud kohtuotsuse see osa, millega tuvastati rikkumine seotud tsiviilnõude alusel, või see on kohtu kinnitatud kokkulepe.

Täitekorraldusel põhinev täitemenetlus toimub vastavalt Ungari täitemenetlust käsitlevatele õigusaktidele.

16 Millisesse kohtusse pean ma selles liikmesriigis pöörduma, et vaidlustada muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse tunnustamine? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?

Ungari kohtud tunnistavad liikmesriigis tehtud otsust erimenetlusega. Kohtuotsuse sisu ei või mitte mingil juhul kontrollida.

Huvitatud isik võib sellegipoolest taotleda pädevalt kohtult otsuse tunnustamise või mittetunnustamise otsust.

Pool võib täitmisohtuse taotluse kohta tehtud otsuse edasi kaevata.

Edasikaebuse kohta tuleb teha otsus kohtumenetlust reguleerivate normide järgi.

Täitmisohtuse peale tuleb edasikaebus esitada ühe kuu jooksul pärast selle kättetoimetamist. Kui isiku, kelle suhtes täitmist taotletakse, harilik viibimiskoht on mõnes muus liikmesriigis (mitte Ungari), on edasikaebuse esitamise tähtaeg kaks kuud pärast otsuse talle isiklikult või tema viibimiskohta kättetoimetamist.

Tähtaega ei või elukoha kauguse tõttu pikendada.

17 Millist õigust kohaldab kohus vanemlikku vastutust käsitlevas menetluses, kui laps või pooled ei ela selles liikmesriigis või on eri kodakondsusega?

Ungari on ühinenud *vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitleva 19. oktoobri 1996. aasta Haagi konventsiooniga*, mis sisaldab kohaldatavat õigust käsitlevaid norme, ja selliseid norme sisaldavad ka teatavad kahepoolsed vastastikuse abi lepingud.

Ungari siseriikliku õiguse kohaselt reguleerib vanema ja lapse vahelisi perekonnaõiguslikke suhteid, seega eelkõige lapsele nime panemist, lapse paigutamist, hooldamist ja seaduslikku esindamist ning lapse vara valitsemist, välja arvatud ülalpidamiskohustusi, lapse isiku suhtes kohaldatav õigus.

Seoses lapse seisundiga perekonnas ning lapse ja tema vanemate vaheliste perekonnaõiguslike suhetega tuleb sellise lapse suhtes, kes on Ungari kodanik või elab Ungaris, kohaldada Ungari õigust (v.a ülalpidamiskohustuste puhul), kui see on lapsele soodsam.

Viimati uuendatud: 04/07/2019

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.